

УДК 069.532

ORCID: 0000-0001-5068-7486

ORCID: 0000-0002-8149-6743

**Ю. С. Сабадаш,
Ю. М. Нікольченко**

**ПРОБЛЕМИ НАУКОВО-ЕКСПОЗИЦІЙНОЇ РОБОТИ МУЗЕЇВ У
НАВЧАЛЬНІЙ ДИСЦИПЛІНІ «МУЗЕЄЗНАВСТВО» ДЛЯ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КУЛЬТУРОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-
ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ (м. КИЇВ)**

Автори статті досліджують проблему науково-експозиційної роботи музеїв України як важливої складової у системі національно-патріотичного виховання населення, культурно-просвітницької та педагогічної діяльності.

Актуальність та наукова новизна статті визначені її метою: аналізуючи навчальну дисципліну «Музеєзнавство» на кафедрі культурології Маріупольського державного університету, автори статті намагаються привернути увагу гуманітаріїв, зокрема студентів-культурологів, до місця музейної експозиції у складній системі сучасних суспільних і культурних відносин в Україні та обґрунтування необхідності застосування новітніх технологій у науково-експозиційній діяльності вітчизняних музеїв.

Особлива увага авторів зосереджена на тих компонентах науково-експозиційної роботи музеїв, які визначають їхню особливу емоційну та непересічну популярність серед відвідувачів.

У процесі «омузейнювання» об'єкти культурної спадщини набувають статусу об'єктів музейного фонду, стабільного і водночас перманентного явища: музейні предмети в експозиції на певний період фіксують епоху, але з плином часу змінюється ракурс її сприйняття як події. Аналогічна ситуація відбувається із навколишнім середовищем. Це, у свою чергу, вимагає розглядати науково-експозиційну діяльність у музеях як процес, що потребує постійного вдосконалення, особливо в сучасних умовах бурхливого розвитку інформаційного суспільства.

Матеріал, викладений у статті, сприяє формуванню реалістичного погляду на стан справ у вітчизняному музеєзнавстві, зокрема у питаннях створення нових та перебудові наявних музейних експозицій.

Ключові слова: музеєзнавство, Маріупольський державний університет, кафедра культурології, навчальна дисципліна «Музеєзнавство», науково-експозиційна робота музеїв.

DOI 10.34079/2226-2830-2023-13-26-31-40

Постановка проблеми. У драматичному сьогоднішні Україна мужньо дає відсіч російській військовій агресії. На фронті та у тилу закладається фундамент майбутньої перемоги. Не залишаються осторонь героїчної боротьби з підступним ворогом і вітчизняні музейники, у діяльності яких через музейні інституції стверджуються функція збереження національної державності. «У процесі державотворення сьогодні потрібна ефективна система патріотичного виховання, змістовим компонентом якої є духовно-культурна спадщина народу України. В основу національної системи патріотичного виховання покладено ідею, форми і методи якої базуються на народних

традиціях та кращих надбаннях вітчизняної педагогіки й психології» (Квас та Волошин, 2018, с. 18–19).

На наш погляд, у сучасному музеєзнавстві в Україні постала важлива проблема, без вирішення якої майбутній поступ галузі виглядає проблематичним. Сфера сучасного музеєзнавства має позбутися минулих стереотипів сприйняття музейної справи як остаточного результату матеріальної та духовної діяльності соціуму. Навпаки, музеєзнавство «має стати адекватним викликам часу, і найголовніше у цьому поступі – ціннісна система історично-культурних, національних, ідеологічних, загальнолюдських світоглядних переконань» (Філіпчук, 2019, с. 118).

Перед дослідниками музейної справи в Україні постає одна із новітніх рис розвитку – зміна стилю керівництва музеями, що виражається у тенденції до децентралізації та змін у пріоритетах, зокрема у кадровій політиці. Раніше музейний науковий персонал поповнювався переважно за рахунок фахівців-істориків, але, зважаючи на політичні, економічні та соціальні зміни, які відбулися в Україні у сьогоднішні, постала нагальна потреба підготовки музейних кадрів із новим світоглядом, свіжим поглядом на проблеми збереження національної культурної спадщини, здатністю до розв'язання теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із викликами часу. У зв'язку з цим виникла потреба внести певні зміни до Робочої програми навчальної дисципліни «Музеєзнавство» на спеціальності «Культурологія, організація культурно-дозвілєвої діяльності» у Маріупольському державному університеті (далі: МДУ), яка надає можливість випускникам оволодіти сучасними навичками музеєзнавства, екскурсійної та виставкової роботи.

«Відомо, що музей як центр культурно-духовного відродження народу відіграє важливу роль у гуманізації суспільства, поєднуючи історичну пам'ять, невичерпні знання та духовне багатство» (Сабадаш та Мараховська, 2022, с. 111). Використовуючи цю тезу та теоретичні положення навчальної дисципліни «Музеєзнавство» і широкі можливості навчальної (музейної) практики, кафедра культурології МДУ забезпечує набуття студентами-культурологами знань і вмінь щодо використання напрацювань вітчизняних музейних працівників у національно-патріотичному вихованні, культурно-просвітницькій та педагогічній діяльності.

Нормативна навчальна дисципліна «Музеєзнавство» викладається на першому курсі бакалаврату спеціальності 034 «Культурологія, організація культурно-дозвілєвої діяльності» у МДУ з 2016 р. Її зміст постійно вдосконалюється, пропорційно збільшується і об'єм матеріалу, що репрезентує теоретичну (лекційну) та практичну частину курсу: семінари, самостійна робота студента (СРС), індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ). Завершувала студіювання курсу навчальна (музейна) практика на базі Маріупольського краєзнавчого музею (далі: МКМ), в експозиції якого були представлені «унікальні пам'ятки історико-культурної спадщини народу України, безцінні об'єкти для науково-дослідної і краєзнавчої роботи у регіоні» [Нікольченко та Головка, 2020, с. 1–140], Музею історії Маріупольського металургійного комбінату ім. Ілліча (далі: Музей історії ММК ім. Ілліча), Музею історії та археології МДУ (далі: Музей МДУ). У зв'язку з окупацією російськими агресорами Маріуполя за рішенням кафедри з 2023–2024 навчального року базою практики (онлайн) визначена Студія культуротворчого перформансу МДУ в м. Києві

Робочим навчальним планом спеціальності «Культурологія, організація культурно-дозвілєвої діяльності» на опанування навчальної дисципліни «Музеєзнавство» у 2022–2023 навчальному році було передбачено 5 кредитів (150 год.: 50 год. – аудиторних, 100 год. – для самостійної роботи). На музейну практику – 3 кредити (90 год.).

Не потребує доказовості теза, що музейні збірки накопичуються й систематизуються не лише з метою їхнього вивчення та зберігання. Найважливіші функції сучасних музеїв уже перетнули цю межу. На передній план виходить національно-патріотична, пізнавально-інформаційна, популяризаційна, навчально-просвітницька місія музейних колекцій. Всі ці функції реалізуються завдяки науково-експозиційній діяльності музеїв, яка передбачає ознайомлення відвідувачів із найбільш цікавими експонатами музею, розміщеними у певному логічному порядку, побудованому за хронологічним (еволюційним), географічним, природознавчим, етнокультурним та предметно-тематичним критеріями. Це головна складова музейної комунікації і підвалина для реалізації культурно-просвітницької діяльності музею.

Із огляду на означене, у програмі навчальної дисципліни «Музеєзнавство» важливе місце посідає тема: «Методика і практика науково-експозиційної роботи», яка містить наступні напрямки: «Методологічні засади та практика науково-експозиційної роботи в Україні. Особливості проектування та створення природничо-історичних та історико-краєзнавчих музейних експозицій. Поняття музейного поясу. Основні вимоги щодо створення музейної експозиції (закон концентрації, ізоляції, симетрії та інші). Світло та колір в експозиції. Музейні паспорту. Музейна експозиція у системі національно-патріотичного виховання, культурно-просвітницької та педагогічної діяльності».

Засвоєння студентами теоретичного матеріалу відбувається на семінарському занятті «Науково-експозиційна робота музеїв» та у рефератах за темами СРС та ІНДЗ.

Актуальність та наукова новизна статті полягає у тому, що, аналізуючи науково-експозиційну роботу музеїв у навчальній дисципліні «Музеєзнавство» на кафедрі культурології МДУ, автори визначають її домінуючу роль у теоретичній і практичній підготовці культурологів для майбутньої професійної діяльності в музейних інституціях України у сьогоденні.

Аналіз досліджень і публікацій. Джерельну базу статті складають Конституція України та Закони України «Про музеї та музейну справу» (1995), «Про охорону культурної спадщини» (2000), «Про культуру» (2010), «Про правовий режим воєнного стану» (2015), «Про освіту» (2017), «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» (2022).

Сучасна вітчизняна історіографія проблеми представлена працями з музеєзнавства І. Бех, О. Булиги, Т. Вайнгберга, С. Виткалова, О. Гайдай, О. Головка, А. Дульської, О. Комової, Ю. Нікольченка, З. Огриска, Ю. Омельченка, В. Петранівського, М. Рутинського, О. Стецюка, О. Сухомлинської, Н. Філіпчук, С. Хавіної, Н. Шейміної, В. Якубовського та працями з музейної педагогіки: С. Волошин, Л. Гайди, О. Караманова, О. Квас, М. Костриці, П. Луньова, Н. Мараховської, Т. Мацейка, Ю. Павленка, Ю. Сабадаш, О. Топилка.

Використанню експозицій музеїв у національно-патріотичному вихованні учнівської і студентської молоді, зокрема у кризових для країни ситуаціях (після 2014 р.), присвячені спеціальні розділи в курсі лекцій з навчальної дисципліни «Музеєзнавство» на кафедрі культурології в МДУ, виданому в 2020 р. (Нікольченко, 2020). У ньому наголошено, що функції музейних експозицій пов'язані з визначенням пріоритетів, які полягають у формуванні в українському суспільстві, зокрема в середовищі учнівської і студентської молоді, національно-патріотичних, історичних, культурницьких та загальнолюдських переконань.

Особливостям набуття здобувачами вищої освіти кваліфікації «Музеєзнавець-педагог» у межах інтегративної сертифікатної програми «Музейна педагогіка» присвячена стаття Ю. Сабадаш і Н. Мараховської «Підготовка музеєзнавців-педагогів: розроблення та реалізація інтегративної сертифікатної програми», у якій аналізується

та узагальнюється вітчизняний і зарубіжний досвід підготовки фахівців із музейної педагогіки, зокрема у науково-експозиційній галузі (Сабадаш та Мараховська, 2022, с. 371–374).

У статті «Роль музеїв у системі функціонування закладів вищої освіти України», доповідях на Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу» 14 вересня 2022 року О. Комова, Ю. Нікольченко і В. Деліман, К. Сичова і Ю. Григор'єва звернули увагу музеєзнавців на необхідність вдосконалювати виховну національно-патріотичну та педагогічну доміную музеєзнавчих експозицій з урахуванням вимог часу (Комова, 1920, с. 5–19; Нікольченко та Деліман, 2022, с. 371–374; Сичова та Григор'єва, 2022, с. 381–384).

Питання експозиційної роботи музеїв у сьогоденні активно студіюють викладачі та студенти кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету (далі: РДГУ), яка здійснює підготовку фахівців за спеціальностями «Музеєзнавство, пам'яткознавство» (завідувач кафедри професор В. Виткалов). «У сьогоденні кафедра є авторитетним у державі навчальним та науковим центром, який виховує нову генерацію української молоді, віддану ідеям національної духовності та наполегливо розвиває не тільки освітню і наукову базу культурної регіоналістики, а й активно сприяє розвитку культури і мистецтва на західних теренах України» (Сабадаш та Нікольченко, 2022, с. 128).

Новітня практика експозиційної діяльності вітчизняних музеїв репрезентована учасниками круглого столу з міжнародною участю, присвяченого Міжнародному дню музеїв: «Музеї та відродження культурного ландшафту». Під час роботи круглого столу відбувся плідний обмін досвідом збереження, відновлення та відродження національно-культурної спадщини в умовах військового конфлікту, проведення якого ініціювала кафедра культурології МДУ 18 травня 2023 року за підтримки й за участю кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ, РОКМ, МКМ (м. Одеса), Студентського наукового товариства «Культурологічні студії» кафедри культурології МДУ.

У жовтні 2023 р. РОКМ провів наукову конференцію «Музейна експозиція – актуальні виклики сучасності. Поєднання інноваційних та традиційних форм роботи», у якій автори статті взяли участь із доповіддю «Відображення науково-експозиційної роботи музеїв України у навчальній дисципліні «Музеєзнавство» на кафедрі культурології Маріупольського державного університету (м. Київ)» (Рівненський обласний краєзнавчий музей, 2023).

У статті також використані матеріали науково-експозиційної роботи МКМ (до 24 лютого 2022 р.), РОКМ, Музею МДУ (до 24 лютого 2022 р.), Музею історії ММК ім. Ілліча (до 24 лютого 2022 р.) (Нікольченко, 2020, с. 55–66).

Став у нагоді й власний досвід Ю. Нікольченка у вітчизняному музеєзнавстві: працюючи у РОКМ та в Рівненському обласному управлінні культури з листопада 1970 по червень 1998 рр., він безпосередньо брав участь у розвитку музейної справи в регіоні. За сумісництвом викладав курси «Музеєзнавство» і «Краєзнавство» у Рівненському державному інституті культури. Із серпня 1998 р. Ю. Нікольченко – доцент МДУ. На кафедрі культурології – викладач навчальних дисциплін «Музеєзнавство», «Музей в системі національно-патріотичного виховання», «Збереження історико-культурних пам'яток України», «Збереження та атрибуція культурної спадщини України».

Виклад основного матеріалу. Необхідно визнати, що канони та методичні підходи до організації науково-експозиційної діяльності українських музеїв залишалися незмінними впродовж 70-х рр. ХХ–початку ХХІ ст. Проте сучасність вносить у

практику будівництва музейної експозиції низку інноваційних технологій, метою яких є посилення емоційного, виховного й пізнавального ефекту для відвідувачів музею. Згідно із сучасними підходами до проблем вітчизняного музеєзнавства, музейна експозиція – це цілеспрямована і науково обґрунтована демонстрація музейних предметів, які організовані композиційно, забезпечені коментарем, технічно і художньо оформлені і створюють специфічний музейний образ природних і суспільних явищ.

Безсумнівно, головними елементами експозиції музею є тріада: експонат основного фонду; експозиційне обладнання для демонстрації експонату; музейно-експозиційна архітектура. Все, що несе змістове навантаження, належить до значущого аспекту експозиції, а все, що не є провідником змісту, утворює її предметно-речовий аспект.

Під час розкриття студентам-культурологам МДУ проблеми науково-експозиційної роботи у курсі «Музеєзнавство» наголошується, що науково обґрунтований порядок групування і організації експозиційних матеріалів, що впливає зі змісту експозиції, називається методом побудови експозиції, який передбачає основні методи експонування: систематичний, ансамблевий, ландшафтний і тематичний. У сучасних українських музеях, у першу чергу науково-популярних (масових, публічних), активно застосовується так званий предметно-ансамблевий метод побудови експозиції, коли на перше місце виходить оригінальний предмет основного фонду.

Тематична структура історичних і краєзнавчих музеїв створюється у відповідності до сучасної періодизації історії України. Експозиції природознавчої тематики повинні спиратися на сучасні досягнення відповідних наукових галузей. Музейні збірки накопичуються й систематизуються не лише з метою вивчення та централізованого зберігання, але й для виконання найбільш важливих функцій сучасних музеїв: виховної, пізнавально-інформаційної, популяризаційної, навчально-просвітницької. Вони реалізуються, зокрема, завдяки науково-експозиційній діяльності музейних закладів.

У навчальній дисципліні «Музеєзнавство» акцентується увага студентів-культурологів МДУ на п'яти основних етапах будівництва музейної експозиції:

- перший – наукове проектування експозиції з урахуванням можливостей експозиційного приміщення, кількості і тематичності експонатів основного та науково-допоміжного фондів, професійної підготовки експозиціонерів;
- другий – наукове, художнє та технічне проектування експозиції;
- третій – підготовка тематично-експозиційних планів;
- четвертий – робота у фондах музею з метою відбору експонатів за тематикою експозиції;
- п'ятий – художнє оформлення експозиції та встановлення відповідного технічного обладнання.

Питання створення музейної експозиції, яка б відповідала усім вимогам профілю музею і задовольняла потреби і очікування відвідувачів, належить до числа фундаментальних у вітчизняному музеєзнавстві, коли теорія і практика є складним поєднанням науки й естетико-містецьких канонів.

У цьому контексті наведемо уривок із статті завідувачки відділом сучасності Дніпропетровського національного історичного музею ім. Д. І. Яворницького Н. Шейміної «Деякі проблемні аспекти перебудови музейних експозицій», яка побачила світ у грудні 2009 р., але не втратила своєї актуальності й у сьогоднішні: «Є питання прості, і в той же час неймовірно складні. Вони викликають роздратування або посмішку, непорозуміння або глибокі роздуми. Ось, наприклад, одне з них. Що ми, наукові співробітники, показуємо відвідувачу, демонструючи йому предмети, розкладені в музейній вітрині? Працівники музеїв рідко питають себе про це, ще рідше

над такими речами замислюється відвідувач. Однак, часто в результаті проведення соціологічних досліджень з'ясовується, що автори експозиції прагнуть показати одне, а відвідувачі бачать зовсім інше. Тому крім чисто людської допитливості і бажання зрозуміти зміст експозиції як особливого явища культури, ставити такі питання змушує ще й професійна відповідальність експозиціонера як активного учасника створення експозиції» (Шейміна, 2009).

Дійсно, збудувати якісну експозицію, яка відповідала б вимогам сьогодення і задовольняла би потреби відвідувача, можливо лише за чотирьох умов: відповідність фондів музею тематиці експозиції, професіоналізм експозиціонера, досвід музею у науково-експозиційній діяльності та використання позитивного досвіду створення експозицій в інших музеях відповідного профілю.

У навчальній дисципліні «Музеєзнавство» наголошується, що практичний досвід будівництва експозиції – важливий компонент науково-експозиційної роботи, але не визначальний: без ґрунтовної теоретичної і методичної підготовки, пізнання її фундаментальних сутнісних характеристик і закономірностей експозицію побудувати буде дуже складно. Необхідно визнати, що питання науково-експозиційної роботи музеїв традиційно є предметом уваги методичних центрів із музеєзнавства, які діють на державному, регіональному та місцевому рівнях. Надрукована за ці роки музеєзнавча література відображає розвиток експозиційної думки, нові підходи до експозиційної практики та проблематики, прогресивні тенденції в експозиційній роботі музеїв, перш за все історичного профілю. Але проблема в іншому: ефективність впровадження їхніх результатів у музейну практику залишкова: у багатьох випадках експозицію будують або вдосконалюють методами, що вже не відповідають вимогам часу.

Відсутність науково обґрунтованих концепцій із основних напрямків музейної діяльності у сьогоденні є суттєвим недоліком при створенні музейних експозицій. Ми маємо сучасні ґрунтовні підручники і посібники з музеєзнавства, але це навчальна література для студентів, вона не призначена готувати експозиціонера-професіонала. Щорічно з різних проблем українського музеєзнавства захищаються дисертаційні роботи, публікуються статті у наукових періодичних виданнях, проводяться наукові конференції різних рівнів, проте з теорії і практики експозиційної роботи їх недостатньо.

У вітчизняному музеєзнавстві питання теорії, історії і практики музейної справи завжди є дискусійним і знаходяться у процесі постійного наукового студювання. І в цьому головна проблема будівництва нової експозиції або масштабної перебудови існуючої: перед експозиціонерами стоїть дилема – як зробити так, щоб певне предметне середовище, створене в музеї, дозволило зрозуміти, відчутти час, явище та подію в умовах, коли методична рекомендація вже запізнилась? Тут може допомогти цілеспрямоване дослідження з глибоким осмисленням та теоретичним обґрунтуванням широкого діапазону можливостей музею конкретного профілю в науково-експозиційній роботі у близькій і далекій перспективі.

Відверто хибним є уявлення про те, що існують експозиції музеїв різних типів і профілів, які «створюються на віки»: природознавчі, археологічні, давньої та нової історії, культури і мистецтва України, етнографічні, меморіальні, періоду Другої світової війни тощо. Практикою доведено, що незалежно від типу і профілю музейної установи, з часом її експозиції морально застарівають, втрачають свою тематичну актуальність і художню привабливість, перетворюючись на своєрідний «музей у музеї».

У цьому контексті, заслуговує ретельного вивчення і наслідування у вітчизняному музейному середовищі досвід РОКМ щодо успішного перманентного

процесу перебудови (оновлення) експозиції (природознавчої, історичної і мистецької). Експозиція музею площею близько 2-х тис кв. м була відкрита для відвідувачів 30 грудня 1978 р. в унікальному двоповерховому приміщенні – колишній рівненській гімназії, пам'ятці архітектури 1839 р. На той час вона була однією з найкращих в Україні за змістом, художнім оформленням та технічним забезпеченням, склавши конкуренцію не тільки обласним краєзнавчим музеям, а й центральним музейним установам.

Очоловав музей з 1970 по 1986 роки блискучий ентузіаст музейної справи і краєзнавства В. Сидоренко (1914–1994), який постійно наголошував у колективі, що час існування стаціонарної експозиції в музеї, незалежно від її профілю, недовгочасний; без змін і доповнень він не повинен тривати більше одного року, в іншому випадку вона втратить тематичну актуальність, а музей – відвідувача.

І вже, починаючи з 80-х років, експозиція РОКМ вступила у фазу суттєвих перебудов як змісту так і художнього оформлення та інновацій у технічному забезпеченні, особливо після проголошення незалежності нашої держави. Такий підхід був науково обґрунтованим, першою чергою у розділах експозиції з історії України та краю, де були «білі плями», хибні оцінки, прямі перекручення історичної правди. Сміливі й рішучі дії керівництва, науково-методичної ради та експозиціонерів РОКМ щодо необхідності перебудови експозиційних комплексів за вимогами часу відбулися за останні 35 років під орудою директорів установи: Е. Антоненка (1926–1999), В. Мушировського, О. Булиги (Рівненський обласний краєзнавчий музей).

У навчальній дисципліні «Музеєзнавство» в МДУ сфокусована увага студентів на тому, що оновлення експозиції залежить не тільки від кількості і якості експонатів основного фонду, художнього оформлення та обладнання, а в першу чергу від наукового рівня музейної установи і професійної підготовки експозиціонера, в іншому випадку це буде «косметичним ремонтом» експозиції.

Важливе значення для перебудови експозиції, основними принципами якої є науковість, дидактичність, естетичність, має оцінка її об'єму, створення відповідного структурного та тематико-експозиційного планів, при необхідності – проекту художнього оформлення. У сучасному українському музеєзнавстві розглядаються декілька типів оновлення експозиції: доповнення існуючої експозиції новим елементом; з існуючої експозиції вилучається тематичний розділ, що суттєво змінює її зміст; радикальна, науково обґрунтована перебудова діючої експозиції.

Висновки. У процесі утвердження національної ідентичності особливе місце належить культурній спадщині України – головному об'єкту діяльності музейних інституцій, які «призначені для збереження, вивчення і демонстрації культурно-історичних та природничо-наукових цінностей» (Комова, 2020, с. 5–6).

У процесі «обмузейнювання» об'єкти культурної спадщини набувають статусу об'єктів музейного фонду, стабільного і водночас перманентного явища: музейні предмети в експозиції на певний період фіксують епоху, але з плином часу змінюється ракурс її сприйняття як події. Аналогічна ситуація відбувається і з навколишнім середовищем. Це є показником об'єктивних явищ природи, історії та культури. Він, у свою чергу, вимагає розглядати науково-експозиційну діяльність в музеях як процес, що потребує постійного вдосконалення, особливо у сучасних умовах бурхливого розвитку інформаційного суспільства.

Студіюючи навчальну дисципліну «Музеєзнавство» в МДУ, студенти-культурологи мають зрозуміти, що однією з найбільш важливих актуальних проблем експозиційної діяльності музеїв в Україні є устремління музейників сформувати й

утримати рівень суспільної зацікавленості, актуальності, популярності музейної установи у соціумі. З огляду на вищезначене, тема нашого дослідження є перспективною у музеєзнавстві, культурології та педагогіці.

Бібліографічний список

- Квас, О. та Волошин, С., 2018. Формування патріотичної вихованості учнів початкової школи засобами музейної педагогіки. *Молодь і ринок*, 11, 2018.
- Комова, О., 2020. Роль музеїв у системі функціонування закладів вищої освіти України. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Історія, економіка, філософія*, 25.
- Нікольченко Ю. та Деліман В., 2022. Вища культурологічна освіта у контексті розвитку музейної педагогіки. *Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу: збірник тез доповідей*. Київ : Педагогічна думка.
- Нікольченко, Ю.М. та Головка, О.В., 2020. Унікальні пам'ятки історії та культури Українського Приазов'я у фондах Маріупольського краєзнавчого музею. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*, 20, с. 50–58.
- Нікольченко, Ю.М., 2020. *Музеєзнавство. Курс лекцій*. Маріуполь: МДУ.
- Рівненський обласний краєзнавчий музей, 2023. *Наукова конференція "Музейна експозиція – актуальні виклики сучасності. поєднання інноваційних та традиційних форм роботи"* [онлайн] Доступно: <<http://museum.rv.gov.ua/news/2023/10/06/>>
- Сабадаш, Ю.С. та Мараховська, Н.В., 2022. Підготовка музеєзнавців-педагогів: розроблення та реалізація інтегративної сертифікатної програми. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія. Збірник наукових праць*, 23, с. 110–120.
- Сабадаш, Ю.С. та Нікольченко, Ю.М., 2022. 50 років літописного дискурсу кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*, 23, с. 120–131.
- Сичова К. та Григор'єва Ю., 2022. Музейний досвід навчання засобами інтерактивну (на прикладі тематичних екскурсій Вінницького обласного краєзнавчого музею). *Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу: збірник тез доповідей*. Київ : Педагогічна думка.
- Філіпчук, Н.О., 2019. Розвиток української музейної педагогіки у ХХ столітті: здобутки і втрати. *Вісник Закарпатської академії мистецтв*, 12. 11.
- Шейміна, Н.М., 2009. Деякі проблемні аспекти перебудови музейних експозицій. *Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д.І. Яворницького* [онлайн] Доступно: <<https://www.museum.dp.ua/uk/articles011/>>

References

- Filipchuk, N.O., 2019. Rozvytok ukrainiskoi muzeinoi pedahohiky u KhKh stolitti: zdobutky i vtraty [Development of Ukrainian museum pedagogy in the 20th century: gains and losses]. *Visnyk Zakarpatskoi akademii mystetstv*, 12 (in Ukrainian).
- Komova O., 1920. Rol muzeiv u systemi funktsionuvannia zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy [The role of museums in the functioning system of higher education institutions of

- Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho lnhvistychnoho universytetu. Serii Istorii, ekonomika, filozofii*, 25, 4 (in Ukrainian).
- Kvas, O. and Voloshyn, S., 2018. Formuvannia patriotychnoi vykhovanosti uchniv pochatkovoï shkoly zasobamy muzeinoï pedahohiky [Formation of patriotic upbringing of elementary school students by means of museum pedagogy]. *Molod i rynek*, 11, 2018 (in Ukrainian).
- Nikolchenko, Y. and Golovko, A., 2020. Unikalni pamiatky istorii ta kultury ukrainskoho Pryazovia u fondakh Mariupolskoho kraieznavchoho muzeiu [Unique historical and cultural monuments of Ukrainian Azov region in Mariupol local history museum funds]. *Visnik Mariupol's'kogo derzhavnogo universitetu. Serii: Philosophy, culture studies, sociology*, 20, pp. 50-58 (in Ukrainian).
- Nikolchenko, Yu. and Deliman V., 2022. Vyshcha kulturolohichna osvita u konteksti rozvytku muzeinoï pedahohiky [Higher cultural education in the context of the development of museum pedagogy]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka: navchalno-metodychne zabezpechennia osvitnoho protsesu v umovakh voiennoho chasu: zbirnyk tez dopovidei*. Kyiv: Pedahohichna dumka (in Ukrainian).
- Nikolchenko, Yu.M., 2020. *Muzeieznavstvo. Kurs lektsii [Museology. Course of lectures]*. Mariupol: MDU (in Ukrainian).
- Rivnenskyi oblasnyi kraieznavchy muzei, 2023. *Naukova konferentsiia "Muzeina ekspozytsiia – aktualni vyklyky suchasnosti. poiednannia innovatsiinykh ta tradytsiinykh form roboty" [Scientific conference "Museum exhibition - current challenges of modernity. combination of innovative and traditional forms of work"]* [online] Available at: <<http://museum.rv.gov.ua/news/2023/10/06/>> (in Ukrainian).
- Sabadash, J. and Marakhovska, N., 2022. Pidhotovka muzeieznavtsiv-pedahohiv: rozroblennia ta realizatsiia intehratyvnoi sertyfikatnoi prohramy [Training of museum studies experts and educators: design and implementation of the integrated certificate programme]. *Visnik Mariupol's'kogo derzhavnogo universitetu. Serii: Filozofia, kulturologia, sociologia*, 23, pp. 110–120 (in Ukrainian).
- Sabadash, J. and Nikolchenko, Y., 2022. 50 rokiv litopysnoho dyskursu kafedry ivent-industrii, kulturolohii ta muzeieznavstva Rivnenskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu [50 years of chronicle discourse of the department of event-industries, culturology and museum studies of Rivne state humanitarian university]. *Visnik Mariupol's'kogo derzhavnogo universitetu. Serii: Filozofia, kulturologia, sociologia*, 23, pp. 120–131 (in Ukrainian).
- Sheimina, N.M., 2009. Deiaki problemni aspekty perebudovy muzeinykh ekspozytsii [Some problematic aspects of reconstruction of museum expositions]. *Dnipropetrovskiy natsionalnyi istorychnyi muzei im. D.I. Yavornytskoho [online]* Available at: <<https://www.museum.dp.ua/uk/articles011/>> (in Ukrainian).
- Sychova, K. and Hryhorieva, Yu., 2022. Muzeinyi dosvid navchannia zasobamy interaktyvnu (na pykladi tematychnykh ekskursii Vinnytskoho oblasnoho kraieznavchoho muzeiu) [Museum learning experiences using interactive means (under the auspices of thematic excursions of the Vinnytsia Regional Museum of Local History)]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka: navchalno-metodychne zabezpechennia osvitnoho protsesu v umovakh voiennoho chasu: zbirnyk tez dopovidei*. Kyiv: Pedahohichna dumka (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 05.09.2023.

**J. Sabadash,
J. Nikolchenko**

**PROBLEMS OF THE SCIENTIFIC AND EXHIBITION WORK OF MUSEUMS
WITHIN THE EDUCATIONAL DISCIPLINE «MUSEUM SCIENCES» FOR
STUDENTS OF THE SPECIALTY «CULTUROLOGY, ORGANIZATION OF
CULTURAL AND LEISURE ACTIVITIES» OF MARIUPOL STATE UNIVERSITY
(Kyiv)**

The authors of the article investigate the problem of scientific and exhibition work of museums of Ukraine as an important component in the system of national-patriotic education of the population, cultural-educational and pedagogical activities.

The topicality and scientific novelty of the article are determined by its purpose: to analyze the academic discipline «Museum sciences» at the Chair of Cultural Studies of Mariupol State University; the authors of the article try to draw the attention of humanitarians, students of cultural studies in particular, to the place of museum exposition in the complex system of modern social and cultural relations in Ukraine and the justification of the necessity to use the latest technologies in the scientific and exhibition activities of domestic museums.

The special attention of the authors is focused on those components of scientific and exhibition work of museums that determine their special emotional and extraordinary popularity among visitors.

Objects of cultural heritage acquire the status of objects of the museum fund, when they get to the museum, a stable and at the same time permanent phenomenon: museum objects in the exposition state an era for a certain period, but within a period of time the perspective of its perception as an event changes. A similar situation occurs with the environment. This, in turn, requires considering scientific and exhibition activities in museums as a process that requires constant improvement, especially in modern conditions of quick development of the information society.

The material presented in the article contributes to the formation of a realistic view of the state of affairs in national museum sciences, in the issues of creating new and rebuilding existing museum expositions in particular.

Keywords: *museum sciences, Mariupol State University, Chair of Cultural Studies, educational discipline «Museum sciences», scientific and exhibition work of museums.*